

Disleksi Vakasının Teorik Çerçeve İncelenmesi: “Yerdeki Yıldızlar” Filmi Üzerine Nitel Bir Araştırma

Theoretical Analysis of Dyslexia Case: A Qualitative Study on the “Movie Stars on the Ground”

Selda Karahan^{1*}

Selda Uca²

* Sorumlu yazar

Corresponding author

¹ Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye

PhD Student, Kocaeli University, Turkey

seldakarahan82@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7598-5732>

² Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Türkiye

Assoc. Prof. Dr., Kocaeli University, Turkey

seldauca@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9308-9184>

Makale geliş tarihi / First received : 02.03.2022

Makale kabul tarihi / Accepted : 16.05.2022

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

1- Araştırmacıların katkı oranları eşittir.

2- Makalenin yazarları arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

3- Makalemizde etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.

4- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *iThenticate*. Similarity Index 07%

Atıf bilgisi / Citation:

Karahan, S., & Uca, S. (2022). Disleksi vakasının teorik çerçeve incelenmesi: “Yerdeki Yıldızlar” filmi üzerine nitel bir araştırma. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 70-95.

ÖZ

Disleksi, çocuklar arasında sıklıkla karşılaşılan öğrenme güçlüklerinden biri olmasına rağmen bilgi yetersizliği sebebiyle eğitimciler ve aileler tarafından tam olarak anlaşılabilir. Bu durum, disleksili çocukların yaşadıkları zorluklar sebebiyle önemli sorunlar yaşamasına yol açmaktadır. Bu sebeple, disleksinin anlaşılması ve erken tanı konulması büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda disleksi ile ilgili farkındalığın oluşmaya başlamasıyla birlikte bu öğrenme güçlüğüne ilişkin anlaşılmasına yönelik çalışmalar giderek artmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden yola çıkarak tasarlanan bu çalışmada, disleksili çocukların sosyal deneyimlerinde yaşadıkları süreçleri ortaya koymak amacıyla literatür taraması yapılmış ve disleksinin tanınmasında etkili olan “Yerdeki Yıldızlar” (Taare Zameen Par) filmindeki sahneler, literatürden elde edilen veriler doğrultusunda betimsel içerik analizi yöntemiyle yorumlanmıştır. Bu kapsamda, sahne çözümlerinin literatürden elde edilen bilgileri destekler nitelikte olup olmadığı tartışılmıştır. Çalışma sonuçlarında, öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların toplum içinde ve eğitim hayatlarında psikolojik olarak zorlayıcı süreçlerden geçtikleri, fakat doğru bir yaklaşım ile mutlu ve başarılı olabilecekleri literatürden elde edilen bilgilerle doğrulanmaktadır. Elde edilen sonuçların bilimsel bilgilere hizmet eder nitelikte olduğu ve yardımcı materyal olarak kullanılabilirliği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler

Disleksi, Öğrenme Güçlükleri, Film Analizi, Yerdeki Yıldızlar

ABSTRACT

Although dyslexia is one of the learning difficulties frequently encountered among children, it may not be fully understood by educators and families due to lack of knowledge. This situation causes children with dyslexia to experience significant problems due to the difficulties they experience. For this reason, understanding and early diagnosis of dyslexia is of great importance. In recent years, with the emergence of awareness about dyslexia, studies to understand this learning disability are increasing. In this study, which was designed based on qualitative research methods, a literature review was conducted in order to reveal the processes of dyslexia children's social experiences, and the scenes in the movie "Stars on the Ground" (Taare Zameen Par), which is effective in the recognition of dyslexia, were interpreted with the method of descriptive content analysis in line with the data obtained from the literature. In this context, it has been discussed whether the scene analyzes support the information obtained from the literature. In the results of the study, it is confirmed by the information obtained from the literature that children with learning difficulties go through psychologically challenging processes in the society and in their education life, but they can be happy and successful with the right approach. It is thought that the results obtained serve scientific knowledge and can be used as supplementary material.

Keywords

Dyslexia, Learning Disabilities, Movie Analysis, Stars on the Ground

GİRİŞ

Öğrenme, insanların deneyimleri ve yaşantılarından edindikleri bilgiler doğrultusunda davranışlarında meydana gelen uzun süreli değişikliklerdir. Öğrenme gerçekleştiğinde bireyler yaşadıkları deneyimlere çeşitli anlamlar yükleyerek zihinsel kapasitelerini geliştirmekte ve evrendeki konumlarını yeniden tanımlamaktadır. Duyuşsal kurama göre, bireyler yaşadıkları çevre aracılığıyla edindikleri verileri zihninde değerlendirmekte ve bu doğrultuda düşünsel, duyuşsal veya davranışsal tepkide bulunmaktadır. Fakat bazı bireylerin beyin yapısında görülen işlevsel farklılar sebebiyle öğrenme farklı şekillerde gerçekleşmekte ve öğrenme güçlükleri yaşanabilmektedir.

Özgül öğrenme güçlüklerinden biri olarak bilinen disleksi, nörolojik bir anormalliğin eşlik etmediği, genetik yatkınlığın rol oynadığı ve öğrenme yetilerini önemli ölçüde etkileyen nörogelişimsel bir sendrom olarak bilinmektedir (Ropper, 2001 akt. Bingöl, 2003, s. 69). Özel öğrenme güçlükleri çocuklar arasında sıklıkla görülen bir durum olmasına rağmen ülkemizde bilgi eksiklikleri sebebiyle eğitimciler ve aileler tarafından tam olarak anlaşıl原因abilmektedir. Bu sebeple disleksi gibi özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar yaşadıkları zorluklar sebebiyle önemli sorunlar yaşamaktadır. Disleksili bireylerin beyinlerinde sağ veya sol yarım kürelerin gelişiminde farklılıklar görülmektedir. Yapılan araştırmalarda bu gelişim bozukluğunun nedenleri ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte; doğum öncesi ve sonrası süreçte yaşanabilecek sorunlar, beslenme bozuklukları, dikkat eksikliği, alerjik problemlerin disleksi ile ilişkili olduğu varsayılmaktadır (Salman vd., 2016, s. 171). Öğrenme güçlükleri doğuştan gelen gelişimsel bir sorun olmasıyla birlikte çocukların zekasında herhangi bir problem olmadığı için çocuklar eğitim hayatına başlayana kadar bu durum fark edilmeyebilmektedir. Çocuklar bu durum farkedilene kadar geçen sürede psikolojik ve sosyal sıkıntılar yaşamakla birlikte, eğitim hayatlarından da önemli ölçüde geri kalmaktadır. Aileler ise, problem hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve üstesinden gelemedikleri sıkıntılar sebebiyle stresli ve depresif bir tutum sergilemektedir. Bu sebeple; öğrenme güçlükleri hakkında bilgi sahibi olunması, toplumsal bilincin oluşması, erken dönemde tanı konulması ve gerekli görülen müdahalelerle eğitimlerin verilmesi büyük önem taşımaktadır.

Disleksi ile ilgili literatür incelendiğinde, ülkemizde hem ebeveynlerin hem de eğitimcilerin bu öğrenme güçlüğü hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları yapılan çalışmalarda ortaya koyulmaktadır (Akçay, 2014; Balcı, 2017; Tatlı vd., 2019; Balcı, 2019). Balcı (2019) öğretmenlerin disleksiye yönelik görüşlerini incelediği çalışmasında, öğretmenlerin büyük bir kısmının “Yerdeki Yıldızlar/Her Çocuk Özeldir” filmi (Khan, 2007) aracılığıyla disleksiye öğrendiklerini ve bu konuda yetersiz bilgiye sahip olduklarını belirtmektedir. Bu sebeple, disleksi konusunda yapılan çalışmalar hem konu hakkında bilincin oluşması hem de sorunun iyileştirmesine yönelik bilgi üretmek için önem taşımaktadır. Disleksi ile ilgili bu çalışmada film analizi yapılmıştır. Filmler, psikoloji alanında yapılan çalışmalarda ve eğitimlerde yardımcı materyal olarak kullanılmaktadır (Aka & Gençöz, 2010; Boyacı & İlhan, 2016). Şenol-Durak ve Fışiloğlu, (2007), filmlerin bilimsel alanda bilgiyi somutlaştırmak ve teorilere örnek oluşturmak açısından kullanıldığını belirtmektedir. Nitel yaklaşımla tasarlanan çalışma kapsamında, disleksinin toplumda tanınması açısından önemli etkileri olan “Yerdeki Yıldızlar/Her Çocuk Özeldir” filmi, teorik çerçevede incelenerek betimsel içerik analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda, filmde yer alan sahne içeriklerinin literatürden elde edilen bilgileri destekler nitelikte olup olmadığı tartışılmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1987 yılında uzman göz doktoru Prof. Rudolf Berlin tarafından tanımlanan disleksi; Yunanca eksik, zor anlamına gelen “dys” ve kelime, sözcük anlamına gelen “lexia” kelimelerinden türetilmiştir (Badruzzamani Mukhaamad & Damanhuri, 2016, s. 112). Disleksi, bireylerin zeka düzeyinde herhangi bir anormallik olmamasına rağmen; dil, okuma, yazma, ifade etme, matematiksel işlemler gibi becerilerinin bir ya da birkaçında sorunların yaşanmasına yol açan bir özel öğrenme güçlüğüdür. Dislekside bireylere uygun şartlar sağlanmasına rağmen öğrenme güçlüğü yaşam süresince devam etmektedir (Vellutino vd., 2004; Acar, 2018). Disleksi, Levinson (1994)’un Disleksi Sendromu Kuramı temelinde üç tipe ayrılmaktadır. Bunlar; okuma güçlüğü (disleksi), yazma güçlüğü (disgrafi), aritmetik güçlük (discalculi) olarak ifade edilmektedir (Letchumy, 2008: 118). Bu öğrenme güçlüklerinin tedavisi, ilaç yerine özel derslerin verildiği bir eğitimle gerçekleşmektedir. Öğrenme güçlükleri için verilen eğitimler, özel eğitim programı doğrultusunda psikopedagojik yaklaşımla yapılacak eğitsel terapi yöntemiyle gerçekleşmektedir (Salman vd., 2016). Disleksili bireyler, birçok insanın sıradan olarak nitelendirdiği durumlardan yaratıcı soyut fikirler üretmelerine yardımcı olan doğal bir yeteneğe sahiptirler. Bu sebeple çoğunlukla bir ya da birden fazla sanat dalı için beceriye sahip oldukları bilinmektedir (Chakravarty, 2009).

Tanısı geç farkedilen bireylerde öğrenme güçlükleri yerleşmeye başladığı için özel eğitimin süresi uzamakta, verim azalmakta ve özel eğitim giderleri artmaktadır. Öğrenme güçlüğü olduğu fark edilemeyen çocuklar ise; okula devam etmede çeşitli problemler, sosyalleşme sıkıntıları ve uyum konusunda problemler yaşamaktadır. Bu nedenle çocukların yaşadıkları başarısızlık duygusu ve anlaşılama; öğrenilmiş bir çaresizliğe dönüşerek okuldan uzaklaşmalarına sebep olmaktadır (Aslan, 2015). Disleksi gibi öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların erken tanısının koyulması zor ama imkansız değildir. Bu süreçte özellikle çocuğun ailesinin bilinçli olması ve okul öncesi eğitimlerde öğretmenlerin gözlemleri doğrultusunda bazı tespitler yapması önem taşımaktadır. Bu erken belirlenen durumlar, eğitim hayatlarında zorluk yaşama risklerine karşı çocuklara gerekli müdahalelerin yapılmasına öncü kolaylıklar sağlamaktadır (Doğan, 2012). Bununla birlikte, disleksi problemi yaşayan çocukların ailelerinin diğer ailelerle karşılaştırıldığında daha fazla stresli oldukları ve depresif belirtiler yaşadıkları ortaya koyulmaktadır. Aileler konu hakkında yeterince bilinçli olmadıkları için; çocuklarına karşı hayal kırıklıkları, korku ve öfke gibi duygular yaşayarak kendilerini yetersiz hissetmektedirler. Bu sebeple aileleri bilinçlendirmenin, desteklendirmenin ve cesaretlendirmenin çocukların gelişimi ve ailenin psikolojisi için önemi belirtilmektedir (Abd Rauf vd., 2021).

Öğretmenlerin disleksi ile ilgili farkındalıklarını belirlemeye yönelik Balcı (2019)’nın yaptığı çalışmada, öğretmenlerin disleksi hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları ve kendilerini öğrenme güçlükleri konusunda yetersiz hissettikleri belirtilmektedir. Türkiye’de yapılan bu araştırma; öğretmenlerin % 25’inin bu kavramı, formal eğitim sayesinde değil, “Yerdeki Yıldızlar/Her Çocuk Özeldir” adlı bir Hint Filmi sayesinde öğrendiklerini ortaya koymaktadır. Öğretmenler özgül öğrenme güçlüğü yaşayan bir öğrenci tespit etme yönünde gerekli olan eğitim yöntemlerini bilmedikleri ve mesleki yetkinliğe sahip olmadıkları yönünde görüşlerini belirtmiştir (Balcı, 2019, s. 162). Crombie (2002), özel öğrenme güçlüğü çeken çocukların hangi şartlarda olursa olsun öğretmenleri için sorun teşkil etmeleri ihtimalin yüksek olduğunu belirtmektedir. Kerr (2001) ise, disleksinin deneyimli öğretmenleri bile bazı durumlarda

çaresizliğe sürükleyebildiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, Kerr (2001)'in öğretmenler üzerinde yaptığı bu araştırma; disleksinin ne olabileceği, sebepleri, bulguları ve belirtilerine yönelik bazı öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ortaya koymuştur.

Öğretmenlerin çocukların uzun zamandır yerleşmiş olan bu öğrenme güçlüklerinin düzelebileceğine ilişkin inançlı olmaları önem taşımaktadır (Agne vd., 1994; Fang, 1996; Bramwelland Pajares, 1999; Gwernan-Jones, & Burden, 2009). Garmon (2004) eğitim faktörlerinin önemine değinerek, eğer öğretmen adayı öğrenme bozukluğu olan çocuğu eğitmeye yönelik eğilim göstermiyorsa, en iyi öğretmen yetiştirme programlarının bile etki göstermeyebileceğini ifade etmektedir. Mills (2006) ve Haberman (1996) araştırmalarında, öğrenme güçlüğü olan çocukların eğitiminde en etkili faktörün öğretmenlerinin taahhütleri ve yetenekleri olduğunu belirtmektedir. Lee ve Smith (2001) ise; bir öğretmenin fark yaratmaya yönelik inancı ile disleksiye bir eksiklik olarak görmemesi arasında ilişki olduğunu ifade etmektedir. Öğretmenler sınıf içinde çeşitli düzenlemeler yaparak çocuğa destek olmalı ve eğitimde çocuğun uyum sağlayabileceği değişiklikler sağlanmalıdır (Doğan, 2012). Çocuklar okul hayatına başladıklarında; ilk olarak harfler, ikinci aşamada heceler ve son aşamada ise kelimeler öğretilmektedir. Her bir aşama ayrı ayrı tamamlanmakta, bir aşama tamamlanmadan diğerine geçilmemektedir. (Bingöl, 2003, s. 79). Bu süreçte öğretmenlerin tutumları ve normları, farklı ihtiyaçları olan çocuklara öğretme konusundaki kişisel inançları çok önemlidir. Öğretmenlerin disleksinin yarattığı zorluklarla baş etmede ne kadar yetkin hissettikleri ve bunu yaparken sahip oldukları güce olan inançları çocukların öğrenme sürecindeki başarılarını etkilemektedir (Gwernan-Jones, & Burden, 2009).

Tschannen Moran ve Wolfok-Hoy (2001), öğretmenlerin yeterlik inançlarının kendi öz-yeterlik duygularıyla ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Daha yüksek öz-yeterlik derecesine sahip öğretmenlerin yeni fikirlere daha açık oldukları ve öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamak için yeni yöntemler denemeye daha istekli oldukları görülmüştür. Bununla birlikte yeni nesil öğretmenlerin, disleksi hakkında olumlu davranışsal inançlara, değerlere ve normatif tutumlara sahip olduğu belirtilmektedir (Gwernan-Jones, & Burden, 2009). Bu tutum ve yaklaşımlarla disleksi sorununun belirtilerinin erken tanımlanması, gerekli eğitim hizmetlerine yönlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Aslan, 2015).

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılan konuya yönelik bilgi sağlayan yazılı ve elektronik materyallerin analiz edilmesini içeren sistematik bir yöntemdir (Acar, 2020). Dokümanlar; yazı temelli dokümanlar, ses temelli dokümanlar, görüntü temelli dokümanlar, görsel ve işitsel temelli dokümanlar olarak sınıflandırılabilir (Geray, 2006 akt. Acar, 2020). Goodson ve Walker (1988)'e göre, nitel yaklaşımla tasarlanan bir çalışmada, sinema filmleri ve videolar gibi hem görsel hem işitsel temelli materyallerin daha kapsamlı veri toplanmasına imkan sağlayabilmektedir (Boyacı, & İlhan, 2016). Çalışmada bu teknik doğrultusunda; disleksili çocukların sosyal deneyimlerinde yaşadıkları süreçleri anlamlandırmak amacıyla, orjinal adı “Taare Zameen Par” olan “Yerdeki Yıldızlar/Her Çocuk Özeldir” filminde yer alan sahnelerin içerikleri, literatürden elde edilen verilerle desteklenecek şekilde betimsel olarak analiz edilmiştir. Makale, disleksi alanında yapılacak çalışmaların geliştirilmesinde destek materyal olarak kullanılması şeklinde sınırlandırılmıştır. Çalışmanın amacına ulaşmak için öncelikle film izlenmiş, alanyazındaki çalışmalar incelenmiş ve film tekrar izlenmiştir. Elde edilen verilerin

analizi aşamasında ise, verilerin sistematik bir biçimde düzenlenmesini sağlayan içerik analizi yöntemiyle literatürden edinilen bilgilerle ilişkili öne çıkan sahneler belirlenmiştir. Belirlenen sahneler son kez tekrar izlenerek sahne içerisine yönelik temalar oluşturulmuştur. İçerik analizinde tümevarımsal yaklaşımla araştırmadan elde edilen verilerden konu ile ilgili geçerli sonuçlara ulaşmak amaçlanmaktadır (Krippendorff, 1980). Temalar ile ilgili yapılan değerlendirmelerde ise; sahnelerin içeriğinden alıntılar ve konu ile ilgili teorik çerçeve doğrultusunda yorumlar yapılmıştır. Creswell (2009), nitel yöntemlerle yapılan araştırmaların, alanında uzman kişilerin incelemesine sunulmasının; hataya düşme olasılığını azaltmak, geçerlilik ve güvenilirlik açısından önem taşıdığını belirtmektedir. Bu sebeple çalışma, sosyal bilimler alanında uzman bir akademisyenin incelemesine tabi tutulmuş ve değerlendirme sonrasında gerekli olan düzeltmeler yapılarak tamamlanmıştır.

Filmin Künyesi

“Yerdeki Yıldızlar” filmi; Aamir Khan’ın yönetmenliğini yaptığı, Aamir Khan ve Darsheel Safary’nin başrollerini paylaştıkları, 2007 yapımı, drama türünde bir Hint yapımıdır. Disleksi ile ilgili toplumsal bilincin oluşmasında çok önemli etkileri olan film öncelikle 2008 yılında Filmfare “En İyi Film” ve “En İyi Yönetmen” ödülleri dahil olmak üzere çok sayıda ödül almış ve birçok bilimsel çalışmaya konu olmuştur (Yıldırım, Tüzel, & Yıldırım, 2016, s. 215).

Filmin Konusu

Filmde Ishaan adında öğrenme güçlüğü yaşayan ilkokul öğrencisi bir çocuğun, öğretmeni Nikumbh sayesinde değişen hayatı ele alınmıştır. Filmin ilk sahnelerinde Ishaan; hayal gücü yüksek, sanata ilgili ve hayvanları çok seven bir çocuk olmasına rağmen agresif tavırlar sergileyen, sorumsuz, asosyal ve derslerinde başarısız bir çocuk olarak yansıtılmaktadır. Kendisinden beklenenin dışında uyumsuz davranışlar sergilediği için ailesinden, öğretmenlerinden ve çevresinden sürekli azar işitmektedir. Hem okulda hem çevresinde yaramazlığıyla nam salmıştır. Ailesi İshaan’a karşı iyi niyetli yaklaşıp da onu anlayamamakta ve İshaan’ın bu durumu karşısında çaresiz kalmaktadır. İshaan’ın babasının bazı durumlarda sabrı taşmakta ve şiddet eğilimi göstermektedir. Annesi ise, Ishaan’a daha sevgi dolu yaklaşıp da iki çocuk ve ev işleri ile uğraşmakta, Ishaan’a gerekli ilgiyi gösterememektedir. Annesi çocuğunun bu durumuna üzülmemekte fakat çocuğunu anlayamamaktadır. Ishaan’ın abisi ise derslerinde başarılı, kardeşini seven ve iyi niyetli bir çocuk olarak sunulmaktadır. Sonunda ailesi İshaan’ı öğretmenlerinin şikayetleri doğrultusunda istemeyerek sıkı bir yönetimle işletilen yatılı bir okula vermeye karar vermiştir. Böylelikle İshaan’ın disipline olarak düzgün bir eğitim alabileceğini umut etmektedirler.

Ishaan ailesi tarafından yatılı okula verilmesiyle derin bir üzüntü, korku ve güven kaybı yaşamaktadır. Kimseyle konuşmadan, hayal kırıklığı içinde günlerini geçirmektedir. Derslerinde yaşadığı sorunlar devam etmekte, öğretmenleri tarafından aşağılanmaktadır. Ailesi onu ziyarete geldiğinde onlarla da iletişim kurmayı reddetmektedir. Ishaan tamamen hayata küsmüş ve her şeyden vazgeçmiş bir ruh hali içerisindeyken okula yeni geçici bir öğretmen gelmiştir. Okula gelen Nikumbh adlı yeni öğretmen daha önce özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile çalışmıştır ve ilk dersinde Ishaan’ın bir derdi olduğunu farketmiştir. Öğretmen çocukla iletişim kurmaya çalışsa da Ishaan tepkisiz kalmaktadır. Öğretmen kendisi de çocukluğunda aynı sıkıntıları yaşadığı için, disleksi sorunu olduğunu farkederek ve onu daha iyi anlamak amacıyla ailesiyle görüşmeye gider. Ishaan’ın yaptığı resimleri görünce onun resim

sanatına olan yeteneğini farkeder. Disleksiyle aileye anlatarak destek bekler fakat umduğunu bulamaz.

Öğretmen Nikumbh, Ishaan'ı istemeyen okul yönetimini ikna ederek Ishaan'a hergün onun algılayacağı yöntemlerle özel eğitim verir. Öğrenmeye başlayan ve öğretmeniyle çok güzel bir iletişim sağlayan Ishaan'ın artık yüzü gülmektedir. Bu sırada öğretmen Nikumbh okulda bir resim yarışması düzenler ve tüm öğrencilerin ve öğretmenlerin katıldığı bu yarışmada Ishaan öğretmeni geçerek birinci olur. Çok mutlu olan Ishaan okulda artık umut veren, gözde öğrenci haline gelmiştir.

Dönem sonu geldiğinde ailesi Ishaan'ı almaya gelir. Okul müdürü Ishaan'ın ödüllü resminin kapağına basılı olduğu okul yıllığını hediye ettiğinde ailesi çok şaşırmıştır. Ailesi okul yönetiminin ve öğretmenlerden duydukları karşısında çok mutlu olur ve öğretmen Nikumbh'a minnetlerini dile getirerek eve dönmek üzere ayrılırlar. Filmin son sahnesinde arabaya binmek üzere olan Ishaan geri dönerek öğretmene koşar. Öğretmenin kucağına aldığı Ishaan'ın kollarını havaya kaldırıp gökyüzünü kucaklamasıyla film sonlanmaktadır. Ishaan artık mutlu, özgür ve başarılı bir çocuktur.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde betimsel analiz yöntemiyle öne çıkan sahnelerden kesitler verilmiş ve sahnelerin içerikleri ile ilgili çözümlenmeler, literatürden elde edilen bilimsel veriler doğrultusunda yorumlanmıştır. Filmde öne çıkan ve analizi yapılan sahneler Tablo 1'de belirtilmektedir:

Tablo 1. Filmde Analizi Yapılan Sahneler

Sahneler	Filmdeki Gösterim Yeri	Sahnelerin Temaları
1	12'.05" - 14'.40"	Arkadaş Çevresi ile Çatışma
2	22'.50" - 24'.55"	Eğitim Sistemine Uyum Sağlayamama
3	41'.45" - 43'.55"	Kaçınma davranışı
4	44'.10" - 46'.47"	Eğitim Çevresinden Dışlanma
5	50'.55" - 52'.05"	Güvenli Alandan Uzaklaştırılma
6	58'.33" - 59'.34"	Yeni Çevrede Anlaşılama
7	66'.10" - 69'.10"	Özgüven Kaybı ile İç Kapanma
8	78'.00" - 79'.55"	Heyecanı Yitirme ve Vazgeçmişlik
9	83'.10" - 84'.50"	Çevrenin Ön Yargılı Tutumu
10	99'.00" - 106'.30"	Empati Kurulmasını Sağlama
11	109'.20" - 116'.30"	Çocuğun Onaylanması ve Destek Verilmesi

12	117'.30"- 118'.20"	Çocuğun Cesaretlendirilmesi
13	122'.30"- 126'.40"	Etkileşim İle Eğitim Süreci
14	127'.45"- 131'.25"	Ailenin Farkındalığının Oluşturulması
15	138'.25"- 139'.20"	Çocuğun Yönlendirilmesi
16	145'.05"-145'.55"	Çocuğa Değer Verildiğini Hissettirme
17	148'.28"- 151'.20"	Saygı İhtiyacı
18	152'.25"- 154'.00"	Ailenin Minnettarlığı
19	154'.45"- 155'.11"	Kendini Gerçekleştirme

Filmde Öne Çıkan Sahnelerin Analizi

1. Sahne - Arkadaş Çevresi ile Çatışma: Çocuklar dışarda top oynamaktadır. O sırada köpeklerle oynayan Ishaan çocukların kaçan topunu onlara geri atmak isterken yanlışlıkla topu bahçeden dışarı atar. Buna kızan topun sahibi çocuk, Ishaan'ı aptal olmakla suçlar ve topu geri getirmesini söyler. Ishaan suratını asarak çocuğa bakar fakat tepki vermez. Bunun üzerine çocuk Ishaan'ın üzerine yürür ve onu itekler. Ishaan ise birden çocuğa saldırır ve kavga ederler. Ishaan çok sinirlenir ve ağlayarak eve dönerken apartmandaki bir çok eşyayı tekmeleyerek zarar verir. Sonra ağlayarak apartmanın çatısına çıkar ve orada bulduğu uçurtmayla oynamaya başlar.

Yorum: Aslan (2015) öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların sosyalleşme sıkıntıları ve uyum konusunda problemler yaşadığını belirtmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda ise, niyetin anlaşılmadığı durumlarda çocuklarda saldırganlık davranışlarının ortaya çıkabildiği ifade edilmektedir. (Orbio de Castro vd., 2002; Crick, vd., 2002; Özcan, 2018). İshaan yardımda bulunarak bir iyilik yapmak istemiştir. Fakat doğru iletişim kuramadığı için sert bir tepkiyle karşılaşınca saldırgan bir tutum sergilemiştir. Sahnede yansıtılan, disleksili çocuğun sosyalleşme ve uyum konusundaki problemleri literatürdeki bilgilerle örtüşmektedir. Çocuğun yaşadığı duruma bir neden atfedememesi, niyetinin anlaşılmaması ve ifade edemediği duygular sebebiyle çatışma yaşamaya yansıtılmaktadır.

2. Sahne - Eğitim Sistemine Uyum Sağlayamama: Ishaan, öğretmen ders anlatırken dışarıdaki su birikintisine düşen damlaları izlemektedir. Öğretmen ona bir parça okumasını söyler.

Okumakta zorluk çeken çocuk harflerin dans ettiğini belirtir. Öğretmen bu cevaba kızıp okuması için ısrarını sürdürünce Ishaan bağırarak garip sesler çıkartır. Bunun üzerine öğretmen Ishaan'ı dersten atar. Dışarıda beklerken kendi kendine oynayan Ishaan'ı gören diğer çocuklar onunla dalga geçer.

Yorum: Disleksili çocukların öğretmenleri için sorun teşkil etmeleri ihtimallerinin yüksek olduğu, öğretmenlerin yetersiz bilgileri sebebiyle çoğu zaman çocuk karşısında çaresiz kaldığı bilinmektedir (Kerr, 2001; Crombie, 2002; Gwerman-Jones & Burden, 2004). Nedensellik yükleme teorilerine göre ise; bireylerin davranışları içsel, dışsal ya da durumsal sebeplere atfedilmektedir. Bireyler bir duruma atıfta bulunurken niyetleri doğrultusunda hareket etmektedirler (Heider, 1958; Weiner, 1986). Ishaan'ın öğretmenlerinin, onun derslerdeki başarısızlığını içsel sebeplere atfettikleri ve bu durumu çocuğun tembelliğine bağladığı görülmektedir. Öğretmenlerin bu öğrenme güçlüğü'nün düzelebileceğine ilişkin bilinçli ve inançlı olmaları önem taşımaktadır (Agne vd., 1994; Fang, 1996; Bramwelland Pajares, 1999; Gwernan-Jones, & Burden, 2009). Bu bilgilerle paralel olarak, sahnede disleksi hakkında bilinç sahibi olmayan öğretmenin yaşadığı durumla ilgili sıkıntıları, ön yargıları, çocuğa karşı olumsuz tepkileri yansıtılmaktadır.

3. Sahne - Kaçınma Davranışı: Ishaan'ın okuldan kaçmak için abisine zorla yazdırdığı izin kağıdını babası yakalar. Babası ısrarla kimin notu yazdığını sorar, çocuk ise dayak yemeyi göze alarak cevap vermez. Sonunda babasının sert tepkisiyle birlikte şiddete maruz kalır.

Yorum: Çocuk disleksinin yarattığı sıkıntılar sebebiyle, hem arkadaşları hem de öğretmenleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Bu sebeple okula karşı kaçınma davranışı sergilemektedir. Okula karşı reddetme davranışı gösteren çocuklar üzerinde yapılan çalışmalarda, çocukların psikolojik yardıma ihtiyaç duyma ihtimallerinin yüksek olduğu ortaya

koyulmaktadır (Berg & Jackson, 1985; Flakierska vd., 1997; Bahalı vd., 2009). Aslan (2015) ise, disleksili çocukların yaşadıkları öğrenilmiş çaresizlik karşısında okuldan uzaklaşmaya eğilimli olduklarını belirtmektedir. Sahnede çocuğun okula gitmek istememesi, hatta okula gitmemek için aileye karşı risk alarak yalan söyleyebilmesi gösterilmektedir.

4. Sahne - Eğitim Çevresinden Dışlanma: Ishaan'ın veli toplantısına katılan ailesi, öğretmenlerin Ishaan hakkındaki ağır olumsuz eleştirilerini dinler. Okul müdürü ise, Ishaan'ın bu şartlarda çok uzun süre bu okulda devam edemeyeceği konusundaki görüşünü belirtir. Babası veli toplantısı çıkışı arabayla eve dönerken arka koltukta oturan Ishaan'ın yanında eşiyile bu konuyu şiddetle tartışır ve Ishaan'ın zeka geriliği olduğunu düşünmeleri konusundaki sıkıntısını dile getirir. Oğlunun tek sorununun tembellik ve disiplinsizlik olduğu ve Ishaan'ı yola getirecek tek şeyin yatılı okul olduğu yönünde imalarda bulunur. Arka koltuktaki Ishaan ise mutsuz ve sessiz bir şekilde bu konuşmalara şahit olmaktadır.

Yorum: Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar, değersizlik duygularını dış çevreden gelen uyaranlarla pekiştirdiklerinde kendilerini aciz, çaresiz ve yetersiz hissedebilmektedir. Bu durum ise özbenliklerini önemli ölçüde zedelemektedir (Yıldız, 2004). Sahnede; Ishaan'ın babası oğlunda bir sorun olduğunu kabul etmek istememekte ve durumu tembellikle, yaramazlıkla ilişkilendirmektedir. Çevresindekiler baş edemedikleri Ishaan'dan kurtulmak isteyen bir yaklaşım sergilemektedirler. Abd Rauf ve arkadaşları (2021), disleksili çocukların ailelerinin konu hakkında bilinçsiz olmaları sebebiyle; hayal kırıklıkları, öfke ve korku gibi duygular yaşadıklarını belirtmektedir. Ailenin çocuğa reddedici bir yaklaşım sergilemesi ise çocukta; özgüvensizlik, yetersizlik, karamsarlık ve tepkisizlik yaratabilmektedir (Önder, & Gülây, 2007). Sahnede, çocuğun başına gelebileceklere yönelik yaşadığı korku, çaresizlik ve ailenin yaşadığı psikolojik durum literatürde yer alan bilgilerle desteklenecek şekilde yansıtılmaktadır.

5. Sahne - Güvenli Alandan Uzaklaştırılma: Ishaan ailesi tarafından yatılı okula bırakılmıştır. Baba kendinden emin ve daha sert bir tutum sergilerken anne daha üzgün ve çaresiz gözükmektedir. Ishaan hiç konuşmamaktadır. Ayrılma anı geldiğinde Ishaan hiç ağlamadan, hiç konuşmadan ailesiyle vedalaşır ve uzun süre arkalarından gözleri dolarak korku içinde bakar. Okula döndüğünde ise, ilk gecesinde herkes uyurken gizli gizli ağladığı görülmektedir.

Yorum: Bu sahnede çocuğun içindeki korku, kalbindeki hayal kırıklığı ve çaresizlik yansıtılmaktadır. Duygusal şiddet olarak ifade edilen; çocuğun kabul edilmemesi, önemsenmediğini hissetmesi ve korku duyması gibi durumlarda psikolojik benlik zarar görmektedir (Bahçecik, & Kavaklı, 1993 akt. Tezel, 2002). Ebeveyn kabul-red teorisi, aileler tarafından verilecek sevgi, destek ve güvenin çocukların temel ihtiyacı olduğunu belirtmektedir (Khaleque, & Rohner, 2002; Rohner, 2004). Bu durum, çocuğun yatılı okula verilerek temel ihtiyacının elinden alınmasıyla büyük bir hayal kırıklığı yaşamaya sahne olarak ifade edilmeye çalışılmaktadır. İshaan ilk defa ailesinden ayrı kalmış, güvenlik duygusundan yoksun ve hüsrana içerisinde günlerini geçirmektedir. Ailesi tarafından cezalandırıldığını düşünen çocuğun, çevresiyle iletişimi kestiği görülmektedir.

6. Sahne - Yeni Çevrede Anlaşılama: İshaan okulda eğitime başlar. Öğretmenlerin sıkı bir disiplin içinde sert davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Öğretmen İshaan’dan bir şiiri yorumlamasını ister ve sonrasında İshaan’ın kendi hayal gücü ve algılarına yönelik yaptığı yorumu öğretmeni tarafından sert dille eleştirilir.

Yorum: Öğretmenin ezberci dayalı yorum yapan öğrenciyi övmesi İshaan’ı ise aşağılaması eğitim sisteminin sağlığına ve eşitsizliğe vurgu yapmaktadır. Eğitim sisteminde öğrencinin potansiyeline ve menfaatine yönelik hareket edilmesi gerekliliğine rağmen sıklıkla uygulamalarda eksiklikler olduğu görülmektedir (Pehlivan, & Acar, 2009). Motivasyon teorilerinden biri olan Adams’ın Eşitlik Kuramı, bireylerin en temel ihtiyaçlarından birinin eşitlik olduğunu ileri sürmektedir (Adams, 1963). Sahnede öğretmenin disleksili çocuğu anlamak için çaba göstermemesi ve ona eşit davranmaması ile eğitim sistemindeki eksikliğe vurgu yapılmaktadır. Bunun sonucunda çocuğun anlaşılma yönünde umutlarının günden güne azalması yansıtılmaktadır.

7. Sahne - Özgüven Kaybı ile İç Kapanma: Ishaan’ın ailesi ziyarete gelir. Ishaan kapıyı açmak istemez ve açtığı anda uzun süre ağlayarak koşar. Ailesi bu tepki karşısında ne yapacaklarını bilemez ve oldukça şaşırır. Aile otele götürdükleri Ishaan’ı hediyelerle mutlu etmeye çalışsa da Ishaan hiç tepki vermez.

Yorum: Aile çocuğun duygusal ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Çocuk, yalnızlık ve kırgınlık gibi hislerini ailesiyle iletişimi reddederek ifade etmektedir. Adeta hayattan vazgeçmiş bir hali olduğu gözlemlenmektedir. Duygusal şiddet yaşayan çocuklarda; hiperaktivite, güçsüzlük duygusu, histerik ve obsesif reaksiyonlar, oyuna karşı isteksizlik, uyum ve odaklanma problemleri, kaygı, beklenmedik tepki ve korkular görülebilmektedir (Bilir vd., 1991; Tezel, 2002). Bu durum, sahnede çocuğun günlerdir içinde biriktirdiği korku, kırgınlık, yalnızlık, kırgınlık gibi ağır duygulara sebep olarak gördüğü ailesiyle karşılaştığında sözle ifade edemediği duygularını koşma tepkisi ile dışa vurması olarak yansıtılmaktadır.

81

8. Sahne - Heyecanı Yitirme ve Vazgeçmişlik: Okula yeni bir öğretmen gelmiştir. Yeni öğretmen Nikumbh, öğrencilerden bir kağıda resim çizmelerini ister. İshaan ise hiç tepkisiz önüne bakar. Öğretmen durumu farkedince çocuğa yaklaşır ve “resim çizmeyi sevmiyor musun?” diye sorar Ishaan ise tepki vermez. Öğretmen başını okşayarak onun istediği zaman yapabileceğini belirtir.

Yorum: Öğrenme Güçlüğü yaşayan çocuklar, başarısızlık ve hayal kırıklığı gibi durumlar yaşamamak için yeni bir deneyim yaşamaya cesaret göstermekte zorluk çekebilmektedirler. Bu durumda kaçınma davranışı sergilerler (Yıldız, 2004). Ishaan hayattan zevk almamakta ve artık çok sevdiği resimi bile yapmayı reddetmektedir. Disleksili çocukların derslerde başarısız olmaları sebebiyle yaşadıkları sorunlar, öz saygılarını yitirmeleri ve kendilerini kabul etmekte sıkıntılar yaşamalarına sebep olmaktadır (Bear vd., 2002). Literatürdeki bilgilerle örtüşen bir

şekilde, yaptığı her hareketin sonunda suçlu duruma düşen İshaan’ın, anlam veremediği durumlara karşı mücadeleyi bıraktığı ve kimseyle iletişime geçmeyerek kendini acıya ve üzüntüye karşı korumaya çalıştığı sahnede yansıtılmaktadır.

9. Sahne - Çevrenin Ön Yargılı Tutumu: Yeni gelen öğretmen derslerinde çocukların özgürce kendini ifade etmesine yönelik bir yaklaşım sergilemektedir. Bunu farkeden diğer öğretmenler Nikumbh’a engelli ve özel eğitim okullarında verdiği eğitim yaklaşımının bu okul için doğru bir yaklaşım olmadığı, disiplin ve mesafeli olunması yönünde eleştiride bulunurlar. Nikumbh ise onlara espirili bir dille karşılık verir.

Yorum: Bu sahnede Nikumbh’un liderlik vasfına vurgu yapılmıştır. Lider öğretmenler; öğrencilerin potansiyeli doğrultusunda başarılı olmaları için teşvik eden, örgüt içi gelişimi destekleyen, yenilikçi eğitim uygulamaları geliştiren, ve okulun amaçları doğrultusunda hedefler belirleyerek bunları uygulayan kişiler olarak bilinmektedir (Savaş, 2019). Tschannen Moran ve Wolfok-Hoy (2001) öz-yeterlik duygusu yüksek olan öğretmenlerin yeniliklere açık olduklarını ve farklı yöntemlerle öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamaya istekli olduklarını belirtmektedir. Öğretmenlerin zorluklarla baş ederken sahip oldukları güce olan inançları çocukların öğrenme sürecindeki başarılarını önemli ölçüde etkilemektedir (Gwernan-Jones, & Burden, 2009). Sahnede bu bilgilerle ilişkili olarak, yeni gelen öğretmenin uyguladığı farklı yöntemler diğer öğretmenler tarafından eleştirilmekte fakat öğretmen kendi yaklaşımını savunarak farkındalığın oluşması için onları yönlendirmeye çalışmaktadır.

10. Sahne - Empati Kurulmasını Sağlama: Öğretmen Nikumbh İshaan’ın ailesini ziyaret eder. Babasına disleksi hastalığından bahsetse de babası bunu saçma bulur. Oğlunu tembellikle, yaramazlıkla suçlayarak durumu kabullenmemektedir. Öğretmen İshaan’ın babasına Çince bir yazı gösterir ve okumasını ister. Okuyamayacağını söylediğinde ise onu azarlar ve bağırarak küstahlıkla suçlar. Babası bu tepki karşısında şaşkınlıkla bakabilir.

Yorum: Disleksik çocukların öğrenme güçlüğü sürecinde yaşadığı en önemli zorluklardan biri toplumdaki empati bilincinin yeterli olmamasıdır (Avşar, & Cankaya, 2021). “Üstün Dökmen’in (1988) üç aşamalı empati basamağında bireylerin; onlar basamağı, ben basamağı ve sen basamağı olarak üç şekilde empati kurduğu görülmektedir (Özbek, 2005). Sahnede, baba toplumun görüşlerini dikkate alan onlar basamağı ve benmerkezci yaklaşımla düşünen ben basamağı ile empati kurarken öğretmen ise, sorunu yaşayan kişinin rolüne girerek sen basamağı ile empati kurulmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bununla birlikte, çocuklarında disleksi problemi yaşayan ailelerinin depresif belirtiler yaşadıkları ve durumu kabullenmede zorlandıkları belirtilmektedir (Abd Rauf vd., 2021). Bu sebeple doğru empati kurmak önemlidir. Sahnede öğretmen babasının oğluya empati kurabilmesi için onu Çin alfabesini anlamaya zorlar ve baskı yapar. Çocuğun babasının ilk defa düştüğü bu durum karşısında şaşırıldığı ve kafasının karıştığı görülse de doğru empati kuramadığı ve kabullenmede zorlandığı durumla ilişkili olarak bu sahnede yansıtılmaktadır.

11. Sahne – Onaylama ve Destek Verme: Öğretmen sınıfta Leonardo Da Vinci’nin ve Albert Einstein gibi önemli isimlerin hayatından kesitler anlatır. Ishaan kendisine benzer okuma sıkıntıları yaşayan kişilerin hayatını dikkatle dinlemektedir. Öğretmen Nikumbh okuma-yazma ve öğrenme konusunda sıkıntılar yaşayan bu insanların ne kadar özel, yaratıcı ve başarılı olduklarından bahsetmiştir. Ders bittiğinde öğretmen Ishaan’a kalmasını söyler ve kendisinin de küçükken öğrenme sıkıntıları yaşadığını ve babasının onu hiç anlamadığını anlatır. Ishaan sessizce dinler.

Yorum: Lee ve Smith (2001), bir öğretmenin çocuğa yönelik inancı ile disleksiye bir eksiklik olarak görmemesi arasında ilişki olduğunu ifade etmektedir. Anlaşılma ihtiyacı, yeteneklerin kabul edilmesi, sosyal ve psikolojik ihtiyaçların karşılanması çocukların en temel ihtiyaçlarıdır (Ergin & Ermeğan, 2011). Çocukların kendilerine özgüven geliştirmeleri, hayatlarında değer verdikleri kişilerin onlara yaklaşımıyla yakın ilişkilidir. Çocukların yaptıkları ve ilgilendikleri şeylerin ne kadar değerli olduğunu onlara göstermek özgüven sağlamaları için önem taşımaktadır (Sarı, 2016). Bu bilgilerle desteklenen sahnede, öğretmen kendisini ve başarılı insanları örnek vererek çocuğa bir ayna tutmuş ve kendisine dışardan bakmasını sağlamıştır. Bu yaklaşımla Sarı(2016)’nın da çalışmasında ifade ettiği gibi çocuğun özgüven kazanmasını ve kendine yeniden inanmasını sağlamamaya çalışmaktadır.

12. Sahne - Cesaretlendirme: Ishaan göletin kenarında taşlardan yaprak sopalardan bir uçak yapmıştır. Kendi kendine oynamaktadır. Öğretmen bunu farkedince Ishaan’ın uçağını diğer çocuklara gösterir ve herkes Ishaan’ı alkışlar. Ishaan arkasını dönerek uzaklaşır.

Yorum: Öğretmenlerin çocuğu cesaretlendirecek ve destek olacak davranışlar sergilemesi çocuğun psikolojik durumu için önemlidir (Doğan, 2012). Adams’ın (1963) eşitlik teorisine göre, bireyler eşit davranılma ihtiyacına sahiptir ve bu durum bireyleri motive edebilmektedir. Ayrıca çocuklar, akranları ile etkileşim halinde olmak, bir gruba aidiyet hissetmek, sosyal mübadele içinde olmak ve kabul edilmek ihtiyacı duymaktadırlar (Stopper, 2000 akt. Ergin & Ermeğan, 2011). Bu doğrultuda sahnede öğretmen, diğer çocuklar tarafından farklı olduğu için sürekli dışlanan ve dalga geçilen Ishaan’ın başarısını akranlarına göstererek çocuğu cesaretlendirmeye ve akranlarıyla iletişim kurmasına çaba göstermektedir. Öğretmenin bilinçli olarak yaptığı bu davranışla öğrenme güçlüğünün yarattığı etkiler sebebiyle kendini tamamen çevresinden soyutlayan Ishaan’ın bahsedilen ihtiyaçlarını karşılamasına çalıştığı düşünülmektedir.

13. Sahne - Etkileşim ile Eğitim Süreci: Öğretmen Nikumbh, Ishaan’ın okula devam etmesi için müdürü ikna eder ve Ishaan’a çeşitli oyunlar ve özel teknikler eşliğinde özel dersler vermeye başlar. Ishaan öğrenmeye başlamıştır ve artık yüzü gülmektedir.

Yorum: Öğrenme güçlükleri durumunda öğretmenlerin kendi yetkinliklerine ve çocukların düzelebileceğine ilişkin inançlarının yüksek olması başarıyı önemli ölçüde etkilemektedir (Fang, 1996; Bramwelland Pajares, 1999; Gwernan-Jones & Burden, 2009). Bu yaklaşım, disleksi sorununun belirtilerinin erken tanımlanması, gerekli eğitim hizmetlerine yönlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Aslan, 2015). Bu sahnede öğretmenin çocuğu eğitmek için istekli olması, doğru yönlendirmesi ve inancı sayesinde, çocuğun daha hızlı bir gelişme sağlayabildiği yansıtılmaktadır.

14. Sahne - Ailenin Farkındalığının Oluşturulması: Ishaan’ın babası okula gelir ve öğretmene ‘disleksi’ hakkında bir çok yazı okuduklarını ve araştırma yaptıklarını söyler. Öğretmen şaşırarak bunu neden söyleme gereği duyduklarını sorgular. Babası ise “onu umursamadığımızı

düşünmenizi istemedik” şeklinde cevap verir. Öğretmen “umursama”nın iyileştirici gücü ve öneminden bahsederek bunun sadece sevgiyi ve değer vermeyi karşı tarafa hissettirerek sağlanabileceğini anlatır. Kötü sözlerin bir ağacı bile kurutabileceğini ve bazı mücevherlerin değerini herkesin anlamasının mümkün olmadığını belirtir. Kafası karışmış ve mahçup bir şekilde odadan ayrılan baba, Ishaan’ı okulun bahçesinde bir afiştaki yazıyı okurken görür ve ağlayarak ordan uzaklaşır.

Yorum: Karande ve Kulkarni (2009) çalışmalarında, disleksili çocukların ailelerinin yaşadıkları sıkıntılar sebebiyle; stres ve endişeli yapıda olduklarını, ruh sağlıklarının olumsuz etkilendiğini ve sosyal ilişki yönlerinin zayıf olduğunu belirtmektedir. Aileler disleksili bir çocuğu kabullenme aşamasında öncelikle; reddetme, öfke ve suçluluk gibi duygular yaşayabilmektedir. Kabullendikten sonra ise bu duygular, korku, utanç, endişe ve şüphe gibi hislere dönüşebilmektedir (Yıldız, 2004). Bu sahnede, öğretmen, oğlunun durumunu reddeden ve sert tavırlar sergileyen babaya sevgi ve değer vermenin önemini anlatmaya çalışmaktadır. Okuldan ayrılırken çocuğunun artık okuduğunu gören babanın; utanç, şaşkınlık ve duygu dolu bir halde okuldan uzaklaştığı gözlemlenmektedir.

15. Sahne - Yönlendirme: Okulda öğretmenin düzenlediği resim yarışmasına Ishaan’ın gelmesi öğretmeni mutlu etmiştir. Geç kalan Ishaan’ı Nikumbh hemen bulduğu bir yere oturtur. Ishaan ise, öğretmenin oturduğu yerden kalkarak bir ağacın yanına gider ve dibine oturur. Öğretmen gülümseyerek Ishaan’ı seyretmektedir.

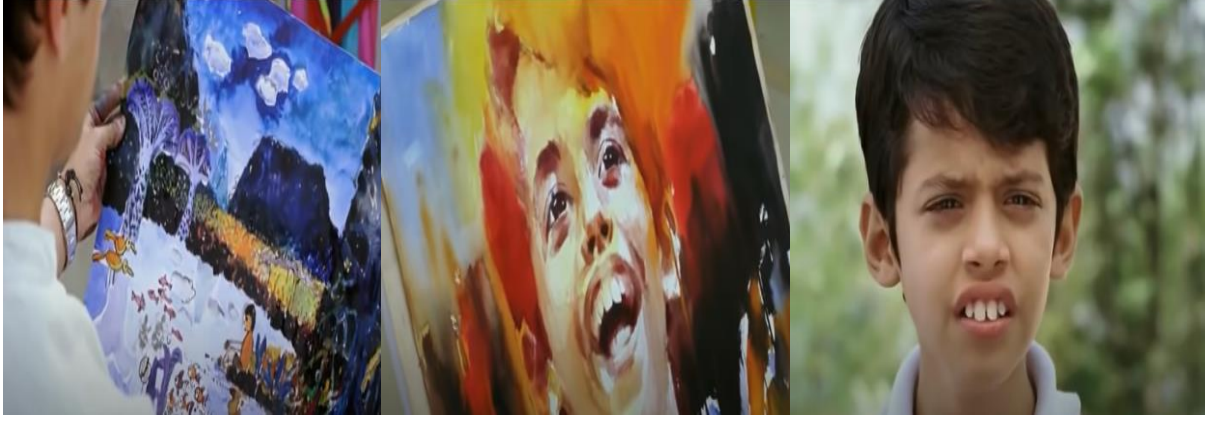

Yorum: Bireyin kendi eylemlerine karar vermesi, onaylaması ve davranışlarını yönlendirmesi temel psikolojik ihtiyaçlardan biri olan özerklik kavramıyla ilişkilidir (Andersen, 2000; Ryan & Deci, 2000). Disleksili çocuklar ise yaşadığı psikolojik zorluklar sebebiyle ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır (Aslan, 2015). Ishaan’ın kendi kararıyla resim yarışmasına geldiği ve oturacağı yeri tercih ettiği bu sahnede, hayalgücü ve sanatçı ruhunun onu resim yaparken iyi

hissedeceği yere yönelttiği yansıtılmaktadır. Çocuğun psikolojik gelişimini hisseden öğretmeni ise gururla öğrencisine bakmaktadır.

16. Sahne - Çocuğa Değer Verildiğini Hissettirme: Ishaan muhteşem bir resim yapmıştır. Öğretmen hayranlık ve gururla resime bakarken Ishaan’da öğretmenin yaptığı resime bakar ve gördükleri karşısında çok duygulanır. Çünkü öğretmen Ishaan’ı resmetmiştir.

Yorum: Avşar ve Cankaya (2021) çalışmalarında, disleksili çocuğa önemli olduğunu hissettirmek, aşağılamamak ve olumlu yaklaşmanın çocuğun gelişimi için gerekliliğinden bahsetmektedir. Maslow (1943)’a göre ise; sevgi, saygı ve değer verilme gibi ihtiyaçlar insanların temel ihtiyaçlarından sonra gelmektedir. Ishaan yıllarca yoksunluğunu çektiği “değer görmek ve önemli hissetmek” gibi duygularla karşı karşıya kaldığı için bu durum, onun içindeki biriken hislerini ortaya çıkarmıştır. Filmin bu sahnesinde disleksili bir çocuğun cesaretlendirilme, sevilme ve değer görme ile gösterdiği olumlu yöndeki gelişim, literatürdeki bilgilerle doğru orantılı olarak yansıtılmaktadır.

17. Sahne - Saygı İhtiyacı: Okul müdürü birinci olan resimin Ishaan’a ait olduğunu açıkladığında ne yapacağını bilemeyen Ishaan saklanır. Yüzünde utanç ve korku dolu bir ifade vardır. Öğretmen ödülünü alması için onu sahneye çıkarır. Ödülünü utanarak alan Ishaan, birden ağlayarak koşar ve öğretmenine sarılır.

Yorum: Disleksili çocuklarda kendini ifade edememe, asosyallik, organize olamama gibi davranış bozuklukları görülmektedir (Avşar & Cankaya, 2021). Ayrıca, başarı ihtiyacı bireylerin büyük bir çoğunluğunda olsa da, bazı koşullarda insanlar bu ihtiyaçlarına yönelecek imkanları ya da motivasyonu bulamayabilmektedir (Eroğlu, 2009; Rybnicek vd., 2019). Bu bilgiler ışığında, birinci açıkladığında önce Ishaan’ın; korku, şaşkınlık, utanç gibi duygularla mutluluğunu

maskeleyerek beklenmedik davranışlar sergilemesi sahnede yansıtılmaktadır. Ishaan ödülünü aldıktan sonra ise, başarı ihtiyacını karşılmasına imkan sağlayan öğretmenine minnetle sarılmaktadır.

18. Sahne - Ailenin Minnettarlığı: Okul dönemi bitmiştir. Ailesi Ishaan'ı almaya geldiğinde öğretmenleri ve okul müdürünün söylediklerini şaşkınlıkla dinlemektedir. Müdür ve Öğretmenler Ishaan'ın resim yarışmasında birinci olduğunu, böyle zeki, yaratıcı ve özel bir öğrenciye sahip oldukları için çok şanslı ve mutlu olduklarını dile getirirler. Aile hem şaşkınlık hem de mutluluk içinde Öğretmen Nikumbh'un yanına gider. Ishaan'ın babası ağlayarak Nikumbh'a sarılır ve minnetlerini dile getirir.

Yorum: Yıldız (2004) çalışmasında ailelerin disleksili bir çocuğu kabullenme sürecinde değişik duygu durumları yaşadıklarını belirtmektedir. Disleksili çocukların ailelerinin psikolojik sağlık ve iyi oluş durumları; çocuk- aile ilişkileri, çocukların sağlık durumu, adaptasyon gibi faktörlerden etkilenmektedir (Mugno vd., 2007; Sakız & Güldest, 2019). Avşar ve Cankaya (2021) ise, özellikle babaların çocuğun durumu ile yüzleşmekten kaçındığını belirtmektedir. Aile şaşkınlık içinde duyduklarına inanmakta zorluk çekmiştir. Çünkü aile bu zamana kadar Ishaan'ın başarılı olmasına yönelik umudunu kaybetmiş ve önyargıları doğrultusunda hareket etmiştir. Sahnede bu durum, çocuğunun iyi haline şahit olan babanın, öğretmene karşı hissettiği mahçubiyet ve minnet duygusuyla birlikte mutluluktan gözyaşlarını tutamamasıyla yansıtılmaktadır.

19. Sahne - Kendini Gerçekleştirme: Ishaan öğretmeniyle vedalaştıktan sonra arabaya gider ve tam binmek üzereyken öğretmenine bakar ve hızlıca ona doğru koşar. Öğretmen çocuğa sarılır ve onu havaya kaldırır. Ishaan ise, mutluluk içinde kollarını iki yana açarak gökyüzünü kucaklar.

Yorum: Mental iyi oluş kavramı; kişilerin kendilerini kabul etme, başkalarıyla olumlu ilişkiler kurma, bireysel fayda sağlayacak şekilde çevresini oluşturma, yaşam amacına yönelik hareket ederek kendini gerçekleştirme ve mutluluk doyumuna ulaşmalarını ifade etmektedir (Keyes vd., 2002, s. 1007). Maslow’un (1943) İhtiyaçlar Hiyerarşisi’ne göre; bireylerin sahip oldukları yetenekler, arzular ve ihtiyaçlarının farkında olmaları kendilerini gerçekleştirmek için yapacakları eylemlerde etkili olmaktadır. Ryan ve Deci (2000) ise, ortaya koydukları Öz Belirleme Teorisini’nde; bireylerin içsel ihtiyaçları olan; özerklik, yeterlik ve ilişkililik ihtiyacının karşılanmasının içsel tatmin ve gelişim sağlayarak, bireylerin kendilerini gerçekleştirmeye eğilim göstermelerine yol açtığını belirtmektedir. Disleksili bireylerin yaşam deneyimlerinde yaşadıkları zorluklar, bu temel ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırmaktadır. Fakat bu temel ihtiyaçları karşılandığında, her birey gibi disleksili bireylerde hayatta başarılı ve mutlu olabilmektedirler. Filmin son sahnesinde, Ishaan’ın tam bir iyi oluş hali içerisinde olduğu yansıtılmaktadır. Ishaan kabus dolu günler geçirerek başladığı okulundan, öğretmeni Nikumbh’un doğru yaklaşımı sayesinde öz benlik ihtiyaçlarını karşılamış olarak ve hayata umutla bakarak ayrılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında, literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda disleksi için önemli olduğu düşünülen durumlar “Yerdeki Yıldızlar” filmindeki sahne içerikleri ile ilişkilendirilerek temalar altında değerlendirilmiştir. Filmler özellikle psikoloji alanında yapılan bilimsel çalışmalarda ve eğitimlerde yardımcı materyal olarak kullanılabilmesi açısından önemli görülmektedir (Koch, & Dollarhide, 2000; Aka, & Gençöz, 2010; Boyacı, & İlhan, 2016). Bu doğrultuda, filmin analizinden elde edilen verilerin alandaki bilimsel bilgilere hizmet eder nitelikte olduğu ve materyal olarak kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında film; disleksi ve disleksinin yarattığı problemleri bilimsel bilgilerle örtüşen bir şekilde yansıtmaktadır. Öğrencilerin okul hayatlarında; öğrenme ile ilgili bir problem, derse karşı ilgisizlik veya uyum sorunları yaşamaları gibi durumlar öncelikle eğitim sisteminde eksikliklerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir (Garmon, 2004; Balcı, 2019). Bu durum filmde; Sahne 2, Sahne 4 ve Sahne 6’da eğitim çevresine uyum sağlayamama, dışlanma ve öğretmenler tarafından anlaşılama temalarıyla ele alınmaktadır. Disleksili çocuklar sosyalleşme konusunda problemler yaşamakta ve anlaşılama durumlarında davranış bozuklukları ortaya çıkabilmektedir (Orobio de Castro vd., 2002; Aslan, 2015; Özcan, 2018). Bu durum ise; Sahne 1’de saldırganlık, Sahne 3’de kaçınma ve Sahne 7’de çocuğun beklenmedik davranışlar sergileyerek içe kapanmasıyla yansıtılmaktadır. İyi bir eğitim sistemi, her bir öğrencinin özel eğitimsel ihtiyaçlarını kapsamalıdır. Filmde Sahne 11, Sahne 12 ve Sahne 13’de yansıtılan öğretmenin liderlik stili, inancı ve etkili eğitimi doğrultusunda disleksili öğrencilerin başarı sağlayabileceği, alanyazından elde edilen bilgilerle desteklenmektedir (Agne, Greenwood, & Miller, 1994; Fang, 1996; Bramwelland Pajares, 1999; Gwernan-Jones, & Burden, 2009). Disleksili çocukların ebeveynlerinin çocuğu kabullenme aşamasında zorlandıkları belirtilmektedir. Bu süreçte aileler; öfke, korku, reddetme utanç, endişe ve şüphe gibi hisler yaşayabilmektedir (Yıldız, 2004). Ebeveyn kabul-red teorisine göre, aileler tarafından verilecek sevgi, destek ve güvenin çocukların temel ihtiyacı olduğunu belirtmektedir (Khaleque, & Rohner, 2002; Rohner, 2004). Duygusal şiddet olarak görülen çocuğun kabul edilmemesi, önemsenmediğini hissetmesi ve korku duyması gibi durumlarda psikolojik benlik zarar görmektedir (Bahçecik, & Kavaklı, 1993

akt.Tezel, 2002). Disleksili çocuğun bu temel ihtiyacını karşılayamaması ve ailenin çocuğa karşı tutumu Sahne 3, Sahne 5 ve Sahne 15’de yansıtılmaktadır. Avşar ve Cankaya (2021) ise çalışmalarında, özellikle babaların çocuğun durumunu kabullenmekte zorlandıklarına yönelik bulgular ortaya koymaktadır. Filmde bu bilimsel bilgiye örnek oluşturacak şekilde baba figürünün olumsuz tutumunun tüm film süresince baskın olduğu görülmektedir (Sahne: 3, 4, 5, 10, 14). Disleksili çocukların öğrenme güçlüğü sürecinde bu kadar zorluk yaşamalarının sebebi empati bilincinin yoksunluğudur. (Avşar, & Cankaya, 2021). Anlaşılma ihtiyacı, çocukların en temel ihtiyaçlarından biridir (Ergin, & Ermeğan, 2011). Bu konuya filmde ailenin çocukla empati kurmasının önemi açısından Sahne 10’da değinilmektedir. Disleksili çocuklarının öğretmenlerinin çeşitli düzenlemeler yaparak çocuğun uyum sağlayabileceği ortam yaratması önemlidir (Doğan, 2012; Bingöl, 2003:79). Bu süreçte öğretmenlerin öğretme konusundaki inançları ve istekli olmaları çocuğun başarısını etkilemektedir (Gwernan-Jones, & Burden, 2009). Filmde öğretmenin istekliliği ve çabası; Sahne 9, Sahne 11 ve Sahne 13’te yansıtılmaktadır. Bu çabanın çocuğun başarısına ve mutluluğuna etkilerine ise, Sahne 14, Sahne 17 ve Sahne 19’da değinilmektedir.

Her bireyin olduğu gibi her çocuğunda farklı öz ihtiyaçları vardır. Çocukları anlamaya çalışarak ilgili oldukları alanlara yönlendirilmek; çocuğun başarılı olması ve mutluluğu açısından gereklilik göstermektedir. Çocuklarla empati kurarak onların hislerini anlamaya çalışmanın, çocuğu ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmenin ve konu ile ilgili farkındalığın en önemli faktör olduğu düşünülmektedir. Çünkü öğrenme güçlükleri yaşayan çocuklar, eğitim hayatlarının en başından itibaren, büyük bir olasılıkla, çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır ve bu zorluklar, çocukların psikolojilerini etkileyerek onların sosyal yaşamlarını ve çevresel ilişkilerini de olumsuzlaştırmaktadır. Çocuklar olumsuz ilişkiler doğrultusunda okuldan uzaklaşmaktadır. Bunun sonucunda ise, psikolojik bozukluklar yaşanabilmekte, suç oranları artabilmekte ve toplumda doğru bir rol edinme süreçleri kötü yönde etkilenebilmektedir. Literatürde bahsedildiği gibi, ebeveynlerin ve eğitimcilerin bilinçli olmadıkları durum karşısında çaresiz kalmakta olduğu, ruh sağlıkları olumsuz etkilendiği ve doğru olmayan tutumlar sergileyebildikleri filmde yansıtılmaktadır. Bu durumla doğru orantılı olarak çocuklar da disleksi dışında birçok farklı psikolojik problemler ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple, öncelikle toplumsal farkındalığın sağlanması ve erken tanı önem taşımaktadır. Aileler ve öğretmenlerin, çocukların sadece akademik başarı sağlamasına odaklı eğilimleri, çocukların ihtiyaçları ve yeteneklerinin göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bu hususta ebeveynlerin sağlam bir psikolojiyle çocuklara yaklaşımı, empati yeteneği; çocuğun özgüven sağlamasını ve başarılı olmaya yönelik isteğini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Bununla birlikte; eğitimcilerin ve ailelerin eğitim konusunda istekli ve sabırlı olması, aynı zamanda çaba göstermesi çocuklara motivasyon sağlayabilmektedir. Çocuklara, aslında diğer çocuklardan farklı olmadıkları ve eğitimde çeşitli yöntemlerle bunu aşabilecekleri anlatılmalı ve öğrenme konusunda cesaretlendirilmelidir. Çocukların neler hissettiğini anlama yönündeki çaba ve sevgi dolu bir yaklaşım ile çocukların hayatta mutlu ve başarılı olması sağlanabilecektir. Alanyazından elde edilen bilgilerle değerlendirilen film doğrultusunda aşağıdaki önerilerin uygun olacağı düşünülmektedir:

- Çocukların yaşadıkları durum farkedilir farkedilmez bir uzmana danışmak önem taşımaktadır. Böylelikle öğrenme güçlüğüünün ilerlemesi ve çocuğun psikolojisinin olumsuz yönde etkilenmesi engellenebilecektir.

- Her çocuğun özel olduğu düşüncesi doğrultusunda; çocukların öz ihtiyaçlarını anlamaya çalışmak ve ihtiyaç duydukları konularda eksikliklerini gidermeye yönelik bir yaklaşımla sağlıklı bireyler yetiştirmeyi amaçlamak esas olmalıdır.
- Çocukları dayatılmış kurallara göre değil, ilgi alanlarına göre yönlendirmek gerekmektedir. Bu yaklaşım çocuğun mutluluğa ve başarıya ulaşmasını kolaylaştıracaktır.
- Bu konuda öğretmenlerin, ailelerin ve toplumun bilinçlenmesini sağlayacak uygulamalar ve eğitim programları düzenlenmesi farkındalığın artmasını sağlayabilecektir.
- Disleksili çocukların ailelerine psikolojik ve ekonomik destek sağlayacak uygulamalar yapılması bu zorlu sürecin kolaylaştırılmasına imkan verebilecektir.
- Ailelerin alacakları psikolojik destekle çocuğa karşı empati ile yaklaşımları, bu zor süreçte daha sabırlı ve anlayışlı olmalarına fayda sağlayabilecektir.
- Çocuğun çevresindekiler tarafından desteklenmesi, cesaretlendirilmesi özgüven kazanmalarını olumlu yönde etkileyecektir. Çocuğu zorlamak, başkaları ile kıyaslamak ve eleştirmek ise çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu doğrultuda toplumun bu bilinçle hareket etmesi çocuğun gelişiminde önemli olumlu etkiler yaratabilecektir.

KAYNAKÇA

- Abd Rauf, A. A., Akmar Ismail, M., Balakrishnan, V., Cheong, L. S., Admodisastro, N. I., & Haruna, K. (2021). Analysis of support for parents in raising children with dyslexia. *Journal of Family Issues*, 42(2), 276-292. <https://doi.org/10.1177/0192513X20948925>
- Acar, S. (2018). Gelişimsel Disleksi ve endofenotipik yaklaşım: Nörogenetik, nörobiyolojik ve nörobilişsel temeller. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 62-91. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/700857>
- Adams, J. S. (1963). Toward an understanding of inequity. *Journal of Abnormal and, Social Psychology*, 67(5), 422-436. <https://doi.org/10.1037/h0040968>
- Agne, K. J., Greenwood, G. E., & Miller, L. D. (1994). Relationships between teacher belief systems and teacher effectiveness. *Journal of Research & Development in Education*, 27, 141-152. <https://doi.org/10.1177/002248717602700216>
- Aka, B. T., & Gençöz, F. (2010). Sinematerapinin mükemmeliyetçilik ve mükemmeliyetçilikle ilgili şemalar üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 69-77. <https://eskisehir.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320100000m000111.pdf>
- Akçay, D. (2014). *İlkokul 1-4. sınıf öğretmenlerinin disleksi ile ilgili farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/475037>

- Andersen, S. (2000). Fundamental human needs: Making social cognition relevant. *Psychological Inquiry*, 11(4), 269-276. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_02
- Aslan, K. (2015). Özgül öğrenme güçlüğüünün erken dönem belirtileri ve erken müdahale uygulamalarına dair derleme. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 577-588. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/88891>
- Avşar, H., & Cankaya, Ö. (2021). Çocuklardaki disleksi sorununun iletişim açısından analizi: ilkokul çağındaki dislektik çocukların iletişim problemleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 59-86. https://doi.org/10.17932/IAU.IAUSBD.2021.021/iausbd_v13i1003
- Bahalı, K., Tahiroğlu A. Y., & Avcı A. (2009). Okul reddi olan çocuk ve ergenlerin klinik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 310-317. <https://www.alpha-psychiatry.com/Content/files/sayilar/131/310-317.pdf>
- Badruzzamani Mukhaamad, B. K., & Damanhuri, A. (2016). A psycholinguistics analysis of a dyslexic character in "Taare Zameen Par" movie. *Language Horizon*, 4(3), 109-117. <https://jurnalmahasiswa.unesa.ac.id/index.php/41/article/view/16302>
- Balcı, E. (2017). Disleksi hakkında gerçekler: Disleksi nedir ve ne değildir?. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 1-17. <https://doi.org/10.12984/eggefd.453922>
- Balcı, E. (2019). Disleksi hakkında öğretmen görüşleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 162-179. <https://doi.org/10.12984/eggefd.453922>
- Bear, G. G., Minke, K. M., & Manning, M. A. (2002). Self-concept of students with learning disabilities: A meta-analysis. *School Psychology Review*, 31(3), 405-427. <https://doi.org/10.1080/02796015.2002.12086165>
- Berg, I., & Jackson A. (1985). Teenage school refusers grow up: a follow up study of 168 subjects, ten years on average after in-patient treatment. *The British Journal of Psychiatry*, 147(4), 366-370. <https://doi.org/10.1192/bjp.147.4.366>
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N. B., Atik, B., & San, P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Aile ve Toplum*, 1(1), 57-70. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198055>
- Bingöl, A. (2003). Ankara'daki ilkokul 2. ve 4. sınıf öğrencilerinde gelişimsel disleksi oranı. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 56(2), 67-82. https://doi.org/10.1501/Tipfak_0000000053
- Boyacı, M., & İlhan, T. (2016). Bilişsel davranışçı terapi yaklaşımının film analizi yöntemiyle incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 734-746. <https://doi.org/10.17860/efd.03838>
- Bramwell, M. J., & Pajares, F. (1999). Teacher efficacy and perceived success in mainstreaming students with learning and behaviour problems. *Teacher Education and Special Education*, 22(3), 154-164. <https://doi.org/10.1177/088840649902200303>
- Chakravarty, A. (2009). Taare Zameen Par and dyslexic savants. *Annals of Indian Academy of Neurology*, 12(2), 99. <https://doi.org/10.4103/0972-2327.53077>

- Cullingford, C. (2005). *The causes of exclusion home, school and the development of young criminals*. Stylus Publishing.
https://books.google.rw/books?id=1_uQAqAAQBAJ&printsec=frontcover
- Creswell, J. (2009). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve katma yöntem yaklaşımları*. Eğiten Kitap Yayınevi.
- Crick, R. N., Grotpeter J. K., & Bigbee, M. A. (2002). Relationally and physically aggressive children's intent attributions and feelings of distress for relational and instrumental peer provocations. *Child Development*, 73(4), 1134-1142. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00462>
- Crombie, M. (2002). Dealing with diversity in the primary classroom: A challenge for the class teacher. In G. Reid ve J. Wearmouth (Eds.). *Dyslexia and literacy*. pp.229-240, Wiley.
<https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=FUpTEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA229&dq=Crombie>
- Doğan, H. (2012). *Özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale eğitim programının etkisinin incelenmesi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ergin, D. Y., & Ermeğan, B. (2011). *Çok kültürlülük ve sosyal uyum*. In 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 27(29), 1754-1761.
<https://www.academia.edu/49229492>
- Eroğlu, F. (2009). *Davranış bilimleri*. 9. Baskı. Beta Basım.
- Fang, Z. (1996). A review of research on teachers' beliefs and practices. *Educational Research*, 38(1), 47-65. <https://doi.org/10.1080/0013188960380104>
- Flakierska P. N., Lindstrom M., & Gillberg C. (1997). School phobia with separation anxiety disorder: A comparative 20- to 29-year follow-up study of 35 school refusers. *Comprehensive Psychiatry*, 38, 17-22. [https://doi.org/10.1016/S0010-440X\(97\)90048-1](https://doi.org/10.1016/S0010-440X(97)90048-1)
- Garmon, M. A. (2004). Changing pre-service teachers attitudes/beliefs about diversity: What are the critical factors? *Journal of Teacher Education*, 55(3), 201-213.
<https://doi.org/10.1177/0022487104263080>
- Gwernan-Jones, R., & Burden, R. L. (2009). Are they just lazy? Student teachers' attitudes about dyslexia. *Dyslexia*, 16(1), 66-86. <https://doi.org/10.1002/dys.393>
- Goodson, I., & Walker, R. (1988). Putting life into educational research. In R. R. Sherman ve R. B. Webb (Eds.). *Qualitative research in education: focus and methods* (pp. 108-122). Routledge.
<https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=ONUCUIrWkT4C&oi=fnd&pg=PT216&dq>
- Haberman, M. (1996). Selecting and preparing culturally competent teachers for urban school. In J. Sikula, T. J. Buttery, & E. Guyton (Eds.). *Handbook of Research on Teacher Education* (2. Baskı) (747-760). MacMillan.
<http://repository umpwr.ac.id:8080/bitstream/handle/123456789/3711/Handbooks%20of%20Rsearch%20on%20Teacher%20Education.pdf?sequence>
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. John Wiley.
<https://doi.org/10.1037/10628-000>

- Karande, S., & Kulkarni, S. (2009). Quality of life of parents of children with newly diagnosed specific learning disability. *Journal of Postgraduate Medicine*, 55(2), 97-103. <https://doi.org/10.4103/0022-3859.52839>
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance rejection and psychological adjustment: A meta analysis of cross- culturel and intra culturel studies. *Journal of Marriage and Family*, 64, 54-64. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Kerr, H. (2001). Learned helplessness and dyslexia: A carts and horses issue? *Literacy and Language*, 35, 82–85. <https://doi.org/10.1111/1467-9345.00166>
- Keyes, C. L. M., Dov, S., & Carol, R. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality & Social Psychology*, 82(6), 1007- 1023. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.1007>
- Khan, A. (Yönetmen) (2007). *Yerdeki Yıldızlar/Her Çocuk Özeldir (Film)*. UTV Motion Pictures.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1156348>
- Kolburen, Ş., & Erbay, E. Ö. (2015). Bir eğitim liderliği örneğinde, disleksi vakası. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 1(1), 1-31. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/651125>
- Krippendorff, K. (1980). *Validity in content analysis*. (pp. 69-112). Campus-Verlag. https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1299&context=asc_papers
- Lee, V., & Smith, J. (2001). *Restructuring high schools for equity and excellence: What works*. Teachers College Press.
- Letchumy, V. (2008). Disleksia dalam Konteks Pembelajaran Bahasa di Malaysia. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 16(2), 115-139. <http://psasir.upm.edu.my/id/eprint/14093/1/04%20Page%20115-139.pdf>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>.
- Mills, C. (2006). *Pre-service teacher education and the development of socially just dispositions: A review of the literature*. Paper Presented at The Australian Association For Research In Education, Australia. <https://www.researchgate.net/publication/267939025>
- Mugno, D., Ruta, L., D'Arrigo, V. G., & Mazzone, L. (2007). Impairment of quality of life in parents of children and adolescents with pervasive developmental disorder. *Health and Quality of Life Outcomes*, 5(1), 22. <https://doi.org/10.1186/1477-7525-5-22>
- Orobio de Castro, B., Veerman, J. W., Koops, W., Bosch, J. D., & Monshouwer, H. J. (2002). Hostile attribution of intent and aggressive behavior: A meta analysis. *Child Development*, 73, 916-934. <https://www.researchgate.net/publication/333645243>
- Önder, A., & Gülay, H. (2007). Annelerin kabul red düzeyi ile çocuklarının empati becerisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 23-30. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/114709>

- Özbek, M. (2005). *İnsan ilişkilerinde empatinin yeri ve önemi*. Journal of Social Policy Conferences, 49. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/897/10038>
- Pehlivan, K. B., & Acar, Y. B. (2009). Çocuklar ve eğitimde dışlanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(2), 27-38. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/797524>
- Rohner, R. P. (2004). The parental acceptance and rejection syndrome: Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59, 830-840. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Rybnicek, R., Bergner, S., & Gutschelhofer, A. (2019). How individual needs influence motivation effects: A neuroscientific study on McClelland’s need theory. *Review of Managerial Science*, 13(2), 443-482. <https://doi.org/10.1007/s11846-017-0252-1>
- Savaş, G. (2019). Okul müdürlerinin görüşlerine göre öğretmen liderliği: Nitel bir araştırma. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 2(3), 207-222. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/895938>
- Sakız, H., & Güldest, B. A. Ş. (2019). Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda ve ebeveynlerinde yaşam kalitesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(1), 53-72. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.392308>
- Salman, U., Özdemir, S., Salman, A. B., & Özdemir, F. (2016). Özel öğrenme güçlüğü disleksi. *İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi*, 2(2), 170-176. <https://doi.org/10.5606/fng.btd.2016.031>
- Sarı, E. (2016). *Çocuklarda özgüven gelişimi: Özgüven, basitçe tanımlamak gerekirse, insanın kendisine yapabileceklerine duyduğu güven ve kendisini sevmeye kapasitesidir*. Noktaekitap. <https://books.google.com.tr/books?id=OobSDAAAOBAJ&pg=PA2&lpg=PA2&dq=Sar%C4%B1>
- Şenol-Durak, E., & Fışiloğlu, H. (2007). Film analizi yöntemi ile virginia satir aile terapisi yaklaşımına bir bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 43-62. <https://www.researchgate.net/profile/Emre-Senol-Durak/publication/299286387>
- Tatlı, A., Kırnık, D., & Altunkaynak, Y. (2019). *Disleksi eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri*. İnönü Üniversitesi, International Congress of Gifted and Talented Education, Malatya, pp.44-53. <https://igate.inonu.edu.tr/assets/docs/IGATE19TamMetin.pdf>
- Tezel, A. (2002). Çocuğa yönelik şiddet. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 93-100. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29173>
- Tschannen-Moran, M., & Wolfok-Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusiveconstruct. *Teaching and Teacher Education*, 17(6), 783-805. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(01\)00036-1](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(01)00036-1)
- Özcan, O. (2018). *Çocuklarda sosyal uyum ve uyumsuzluğun yordayıcıları: Saldırganlık ve ebeveyn öfkesi*. Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Burdur.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Vellutino, F. R., Fletcher, J. M., Snowling, M. J., & Scanlon, D. M. (2004). Specific reading disability (dyslexia): What have we learned in the past four decades? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(1), 2-40. <https://doi.org/10.1046/j.0021-9630.2003.00305.x>

Weiner, B. (1986). *An attribution theory of motivation and emotion*. Springer-Verlag. <https://doi.org/10.1007/978-1-4612-4948-1>

Yıldız, S. (2004). Öğrenme güçlüğü olan çocukların psikososyal özellikleri, sorunları ve eğitimi. *HAYEF Journal of Education*, 1(2), 169-180. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/93000>